

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Jana Podzimka: Modularita jako vlastnost mediální sémiotiky a dalších metod

PhDr. Bc. Věra Dvořáčková, Ph.D. (Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.)

Autor předložené disertační práce o celkovém rozsahu 93 stran si jako hlavní cíl vytkl detailní průzkum vlastností a celkového charakteru mediálněsémiotické metody, jež věnuje svou pozornost mediálním obsahům. Pro konkrétní demonstraci svého rozboru si zvolil vzorek 67 odborných recenzovaných anglickojazyčných studií pracujících s mediálněsémiotickou analýzou.

V první kapitole se věnuje základní charakteristice ústředního tématu práce, tj. představení a základním rysům mediálněsémiotické analytické metody, ve druhé kapitole komentuje výběr výzkumného vzorku a popisuje jednotlivé fáze výzkumu a kapitolu třetí zasvětil analýze diskurzu a důvodům volby této metody ve vztahu k danému badatelskému záměru. Jeho rozborů v prvních třech kapitolách jsou zevrubné, přehledné, systematické, odrážející jeho pedagogické působení. Pro oborové i oborově příbuzné badatele, stejně tak i pro studenty představují velmi návodný podklad, jak a proč je možné (popř. je třeba) mediálněsémiotickou analýzu realizovat. Veškeré své závěry autor podkládá přesvědčivými argumenty, které jednoznačně korespondují s vytčenými cíli. Značnou předností práce je rovněž její pevné terminologické ukotvení, které je v sémiotice, jejíž podstatou je právě pojem a porozumění pojmu, obzvláště důležité. Snaha o to být správně pochopen je příhodně podepřena závěrečným terminologickým slovníčkem.

Jako hlavní přínos práce je autorem označeno odhalení tzv. principu modularity mediálněsémiotické metody, jenž je ozřejmen v poslední, čtvrté kapitole. Tato nově definovaná zákonitost podtrhuje zásadní význam (analytických) konceptů v mediálněsémiotické analýze, jelikož jejich zapojování do výzkumného analytického aparátu v podobě analytických funkcí vykazuje – prizmatem modularity – vysokou míru intencionality. Mgr. Jan Podzimek přitom nejenže definoval modularitu jako specifickou vlastnost propojování analytických funkcí, ale zároveň představil modulární koncept sestavování analytického aparátu dle určitých, částečně hierarchicky uspořádaných kategorií (definovanost, relevance, přínosnost, úspornost, adekvátnost). Toto rozpracování metodologického zázemí mediálněsémiotické analýzy považuji za vůbec nejzásadnější vklad předložené práce. Jednak poskytuje určitou metodologickou oporu zkoumanému druhu analýzy, z níž alespoň částečně snímá nezdědka uvažovanou nálepku závislosti na rétorickém

umění badatele, jednak pregnantně stvrzuje neexistenci univerzálního přístupu ke zkoumání mediálních obsahů a naopak poodkrývá jeho zcela specifickou konceptuální kolokabilitu. V neposlední řadě nastoluje otázku přítomnosti společného prvku – přinejmenším některých – metod interdisciplinárního rázu všímajících si v širokém slova smyslu jazyka a mluvy.

Podstata zde nastíněného principu modularity je dle mého názoru rovněž nedílnou součástí např. metodologických přístupů korpusové lingvistiky či logiky přirozeného jazyka. Mj. i proto se domnívám, že úvaha na s. 69, kde se hovoří o tom, že kvantitativní obsahové analýzy nejspíš modulární nejsou, není správná, neboť korpusová lingvistika je založena na kombinaci statistických analýz (založených na různých analytických konceptech) a kvalitativních přístupů.

Pro diskusi v rámci obhajoby této disertační práce vznáším dvě otázky:

- 1) Jakou roli hraje v přítomnosti modulárního zapojování analytických funkcí do analytického aparátu interdisciplinární povaha posuzované výzkumné metody? Nemůže být dokonce základním předpokladem?
- 2) Z jakého důvodu se autor kloní k názoru, že modularita pravděpodobně není vlastností kvantitativních obsahových analýz?

Z pohledu formálního a jazykového je práce zpracována velmi kvalitně, vnitřní členění nejen na kapitoly a podkapitoly, ale i odstavce odlišené tučně či kurzívou mají svou logiku a posilují přehlednost a srozumitelnost sdělení. Jazykových překlepů (např. v podobě vynechaného písmene ve slově či ponechané předložky, jež nepatří k následujícímu slovu) je zde poskrovnu. Za dostačující a plně odpovídající nárokům kladeným na úroveň disertační práce považuji rovněž seznam prostudovaných zdrojů.

Vzhledem k tomu, že k práci nemám žádné výtky po stránce obsahové ani formální, nadnesená problematika relevance kvantitativních analýz či interdisciplinarit je vpravdě výzvou k diskusi, doporučuji tuto práci k obhajobě. Její část, která popisuje povahu modularity, jakožto vlastnosti, jež je pro mediálněsémiotickou analýzu příznačná a nepominutelná, avšak v dosavadní literatuře téměř nereflektovaná, navrhuji publikovat v podobě rozsáhlejší časopisecké studie. Doplnila bych ji pouze o skutečně zevrubný konkrétní příklad, který modularitu jednoznačně demonstruje.

V Praze, dne 17. 7. 2022

Věra Dvořáčková